

Для забезпечення економічно стабільного функціонування туристичного господарства Запорізького Приазов'я необхідним є визначення перспективних ареалів і об'єктів показу етнографічного туризму, які створять умови для цілорічного обслуговування туристів і екскурсантів.

Серед основних напрямків розвитку етнографічного туризму в Запорізькому Приазов'ї слід виділити: унікальність його культурного розмаїття і відродження культури, традицій, національних кухонь; організація та проведення фестивалів національних спільнот; уникнення ізоляції певних культур (циганської – Мелітопольський район, чеченської і албанської – Приазовський район, молдавської – Бердянський район, азербайджанської – Якимівський район); необхідність створення в регіоні координаційного центру щодо розвитку етнографічного туризму; вивчення передового досвіду інших провідних туристичних регіонів України із застосуванням нових технологій світового туризму для організації етнографічних турів і тематичних етнографічних екскурсій.

Література:

1. Запорізький обласний туристично-інформаційний центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zotic.zp.ua>
2. Заклади культури, фізичної культури і спорту в області : стат. зб. – Запоріжжя, 2019. – 59 с.
3. Короткий статистичний щорічник „Запорізька область у цифрах за 2018 рік” Головне управління статистики у Запорізькій області : стат. щорічник. – Запоріжжя, 2019. – 189 с.
4. Сажнева Н.М. Організація та розвиток етнографічної туристсько-екскурсійної діяльності в Запорізькому регіоні / Н.М. Сажнева, І.А. Арсененко / Розвиток етнотуризму : проблеми та перспективи : [Текст] : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Молодих вчених (Львів, 2-3 березня 2011р.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський інститут економіки і туризму. – Львів : ЛІЕТ, 2011. – С. 148-153.

О.О. Афоніна

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
e-mail: afoninaolenan@gmail.com*

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЗАМІЩЕННЯ НА ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Негативні демографічні тенденції, що мали місце в Україні в останні десятиліття, призвели до фундаментальних змін в демографічній динаміці, які істотно вплинули на відтворювальні процеси робочої сили. На даний час у багатьох регіонах країни спостерігається зниження чисельності населення працездатного віку. Ці зміни зумовлені як зниженням рівня народжуваності, так і зростанням тривалості життя. Демографічні зміни вплинули і на вікову структуру населення. Останнім часом співвідношення між різними віковими

групами змінювалося неодноразово. Сьогодні старші покоління, які завершують трудову діяльність, кількісно перевершують нечисленну молодь. Таким чином, динаміка чисельності населення і його окремих вікових груп задають несприятливий вектор змін пропозиції на регіональних ринках праці. Такі тенденції викликають розвиток «процесів заміщення» на цих ринках.

З одного боку, подібного типу процеси забезпечують збалансованість ринку праці. З іншого боку, викликають зниження якості трудових ресурсів, що уповільнює темпи економічного зростання, ускладнює перехід економіки до інтенсивних форм розвитку, а використання більш «дешевої» робочої сили обмежує можливості зростання заробітної плати, що заважає підвищенню рівня доходів працюючого населення регіону.

Сучасна демографічна ситуація в Чернігівській області відображає загальноукраїнські тенденції: зниження чисельності населення, низька народжуваність і висока смертність, старіння і міграційне скорочення населення. Протягом останніх років подібного типу тенденції сприяють зниженню питомої ваги населення працездатного віку (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка чисельності населення Чернігівської області за віковими групами на початок року, тис осіб

Джерело: складено за даними [1]

Іншою негативною тенденцією є те, що чисельність населення післяпрацездатного віку перевищує чисельність населення допрацездатного віку. Це свідчить про те, що найближчим часом не можливе природне відтворення трудового потенціалу.

За досліджуваний період коефіцієнт загального навантаження на працездатне населення в Чернігівській області збільшився на 11%. На початок 2019 року на кожні 100 осіб працездатного населення припадає 71 особа непрацездатного віку. У той же час коефіцієнт трудового заміщення

показує, що за звітний період не відбувається відтворення населення працездатного віку. 100 осіб працездатного віку можуть бути замінені 25 допрацездатного віку.

Деякий вплив на стан і структуру населення Чернігівської області мають міграційні переміщення. За останні роки інтенсивність міграційних процесів в регіоні зросла у 2,3 рази (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка міграційних переміщень населення Чернігівської області
на початок року, осіб**

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість прибулих	18317	17669	18286	17968	17097	15305	14281	17132	7388	8799	16723
у т.ч. зовнішні мігранти	498	783	720	799	819	727	679	594	296	218	223
Кількість вибулих	19144	17553	18271	17623	17818	16224	14207	16665	8020	10759	18597
у т.ч. зовнішні мігранти	525	465	357	263	219	214	224	282	94	127	214
Міграційний приріст	-827	116	15	345	-721	-919	74	467	-632	-1960	-1874

Джерело: складено за даними [2]

Більшість міграційних переміщень населення в Чернігівській області формується за рахунок міжрегіональної міграції. Питома вага міжнародних міграційних переміщень не значна, але щороку кількість прибулих іноземців перевищує чисельність емігрантів за кордон. Підвищення інтенсивності міграційних процесів призводить до «заміни» постійного населення. Аналіз показників міграції населення Чернігівської області, свідчить про втрату трудових ресурсів з території регіону (табл. 2).

Таблиця 2

Показники міграції населення Чернігівської області

Показник	2008	2018
Валовий міграційний оборот, особи	37461	35320
Відносний міграційний приріст,‰	-0,73	-1,84
Коефіцієнт міграції по прибуттю, %	1,61	1,64
Коефіцієнт міграції по вибуттю, %	1,69	1,82

3-поміж емігрантів переважає працездатне населення, кожен третій з яких віком 25-39 років. Таким чином, сформовані демографічні тенденції чинять негативний вплив на стан і структуру трудових ресурсів регіону, а також визначають загальну ситуацію на регіональному ринку праці.

Вектор розвитку ринку праці в Чернігівській області сформувався під впливом стабілізації попиту на робочу силу і перманентного зниження обсягу пропозиції праці (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка попиту та пропозиції на ринку праці Чернігівської області, осіб

Джерело: складено за даними [1]

Зниження обсягів пропозиції робочої сили викликане не лише скороченням чисельності населення працездатного віку, але і відносно низьким рівнем економічної активності працездатного населення. Питома вага економічно неактивної частини населення становить 23,9 % працездатного населення Чернігівської області.

Очевидно, що у майбутньому подібного типу процеси будуть лише посилюватися, що призведе до зниження якості робочої сили і посилення відтоку населення з території регіону.

Література:

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернігівській області: веб-сайт. URL: <http://www.chernihivstat.gov.ua> (дата звернення: 27.08.2019).
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 27.08.2019).

О.Б. Багмет

*Інститут географії НАН України,
e-mail: bagmet@ukr.net*

ОЦІНЮВАННЯ АНТРОПОГЕННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕЛЬЄФУ

Визначальною рисою сучасного етапу геоморфогенезу є зростання впливу антропогенної діяльності на рельєф та рельєфоутворювальні процеси. Зростання техногенного навантаження на рельєф спричинює інтенсифікацію